

9

Lapsen oikeudet ja ilmastokriisi

Lapsen oikeuksien sopimuksen artiklat

Lasta koskevissa päätöksissä on aina ensisijaisesti harkittava lapsen etu. § 3

Jokaisella lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle. § 6

Koulutuksen tulee pyrkiä kehittämään lapsen kasvua täyteen mittaansa. Koulutuksen tulee edistää ihmisoikeuksien, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden kulttuurien kunnioittamista. § 29

Ilmastonmuutos uhkaa lapsen oikeuksia

Ilmastonmuutos – ilmaston lämpeneminen ihmisen toiminnan seurauksena – on valtava globaali kriisi, joka vaikuttaa tavalla tai toisella kaikkiin maailman ihmisiin. Ilmastonmuutos on myös ihmisoikeuskysymys ja uhka lapsen oikeuksien toteutumiselle.

Ilmastonmuutos vaikuttaa eri tavoin ihmisiin ympäri maailman. Äärimmäiset sääolosuhteet lisääntyvät, mikä yhtäällä tarkoittaa lisääntyvää kuivuutta ja toisaalla taas yhä tiheämmin esiintyviä hirmumyrskyjä, rankkasateita ja tulvia. Vaikutukset iskevät köyhissä oloissa eläviin ihmisiin usein kaikkein voimakkaimmin, sillä heillä on huonoimmat mahdollisuudet suojautua niiltä. Tutkimuksen mukaan niissä maissa, jotka tuottavat vähiten hiilipäästöjä, ihmiset kärsivät ilmastonmuutoksen vaikutuksista eniten. Käytännössä maailman köyhimpien ihmisten elanto on riippuvaisempi ilmastosta, koska se tulee pääosin maanviljelystä ja karjankasvatuksesta. Matalan tulotason mailla on kuitenkin vähiten mahdollisuuksia varautua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin luonnontuhoihin tai korjata niitä.⁷⁴

Pariisin ilmastositomuksessa vuonna 2016 sovittiin tavoitteeksi, että pyritään toimiin, joilla maapallon lämpötilan nousu saadaan rajattua alle 1,5 asteen pitkällä aikavälillä mitattuna. Vuonna 2024 maapallon keskilämpötila oli vuositasolla jo saavuttanut tämän⁷⁵. Jotta maapallo pystytään säilyttämään elinkelpoisena, kaikissa toimissa on entistäkin tärkeämpää huomioida ilmastokestävyys. Sillä, kuinka paljon ja millä tavoin toimimme, on väliä.

Ilmaston lämpeneminen on jo muuttanut elinympäristöjä ja vaikeuttaa erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten elämää. Ilmastonmuutosta ei voi enää täysin pysäyttää, mutta sitä voidaan silti edelleen hillitä. Tarvitaan pikaisesti sopeutumistoimia, jotta ihmiset pystyvät varautumaan muutoksiin ja ottamaan muutokset paremmin vastaan. Tarvitsemme teknisiä ratkaisuja ja infrastruktuurin kehittämistä. Paikallistason tietoa luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja hallinnasta sekä riskien minimoimisesta tulee hyödyntää ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.

Ilmastonmuutos uhkaa lapsen oikeuksien toteutumista, kuten oikeutta turvalliseen kasvu- ja elinympäristöön. Ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaimmin globaalisti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten oikeuksiin. Kun maanviljely vaikeutuu ja ruoka ja tulot vähentyvät arvaamattomien sääolojen seurauksena, aliravitsemus uhkaa, ja lapset kärsivät siitä ensimmäisinä. Aliravitsemus vaarantaa lasten kasvun ja kehityksen ja voi myös olla heille kohtalokasta. Ilmaston lämpeneminen lisää myös malarian ja ripulitautien esiintymistä, ja ne ovat pienten lasten yleisiä kuolinsyitä.

Ilmastonmuutoksen vaikutusten seurauksena syventynyt köyhyys tai ilmastonmuutoksen aiheuttama luonnonkatastrofi voivat katkaista lapsen koulutien. Lasten riski kuolla luonnonkatastrofeissa on myös moninkertainen aikuisiin nähden. Katastrofien jättämillä traumailla voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen henkiseen hyvinvointiin ja kehitykseen.

Valtiot kokoontuvat vuosittain YK:n kansainväliseen ilmastokokoukseen, jossa neuvotellaan ilmastotoimista. Esimerkiksi vuonna 2023 ilmastokokouksessa valtioita kehoitettiin siirtymään pois fossiilisten polttoaineiden käytöstä ja sopimuksessa viitattiin myös hiilineutraaliuteen vuoteen 2050 mennessä.⁷⁶

Alakoulussa tarvitaan ratkaisukeskeistä ilmastokasvatusta

Nykypäivän lasten täytyy tulevaisuudessa tulla toimeen ilmastonmuutoksen muokkaamassa maailmassa. Se vaatii monenlaisia eväitä, joita koulun tulisi tarjota: tietoja, käytännön taitoja sekä psyykkisiä taitoja, kuten tunnetaitoja.

Jotta voidaan rakentaa kestävää, ilmastovastuullista tulevaisuutta, tarvitaan arvoiltaan ja asenteiltaan ilmastovastuullisia kansalaisia. Siksi ilmastovastuullinen arvo- ja asennekasvatus on tärkeää aloittaa jo varhaisessa vaiheessa, kuten varhaiskasvatuksessa ja peruskoulun alaluokilla.

⁷⁴ Climate Inequality Report 2023

⁷⁵ WMO, State of the Global Climate 2024

⁷⁶ Ympäristöministeriön tiedote, Valtioneuvoston verkkosivut

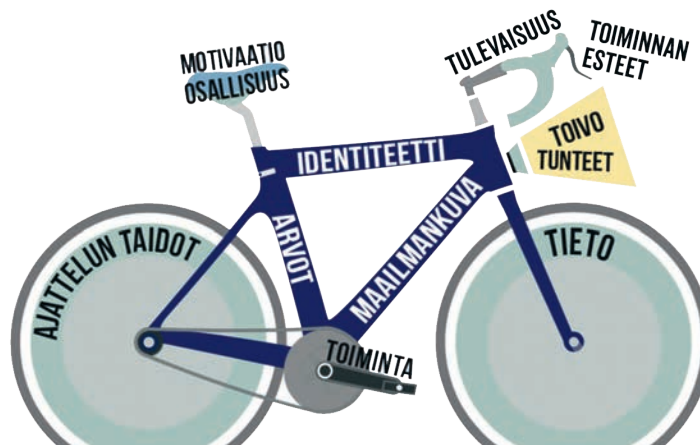
Ilmastomuutoksesta puhutaan paljon myös mediassa. Alakouluikäinen ei voi välttyä kuulemasta aiheesta. Se saattaa herättää monenlaisia tunteita pelosta turhautumiseen. Vaikka ilmiö onkin monisyinen, sitä on tärkeää käsitellä jo alakoulussa – ratkaisukeskeisesti, toivoa herättävällä ja toimijuuteen kannustavalla tavalla.

Polkupyörämalli havainnollistaa ilmastokasvatusta

Ilmastokasvatuksen tutkijat Sakari Tolppanen, Essi Aarnio-Linnanvuori, Hannele Cantell ja Anna Lehtonen havainnollistavat ilmastokasvatusta polkupyörämallin avulla. Ilmastokasvatus, kuten polkupyöräkin, on yksi kokonaisuus, joka vaatii kaikkia osiaan toimiakseen. Pyörät mahdollistavat liikkeen, ja ne kuvaavat ilmastomuutokseen liittyvää tietoa ja ajattelun taitoja. Oppijan identiteetti, arvot ja maailmankuva luovat perustan ilmasto-oppimiselle. Niiden muodostamaan runkoon kiinnittyvät uudet tiedot ja taidot. Tiedot ja ajattelun taidot konkretisoituvat käytäntöön toiminnan avulla. Mallissa niitä kuvaavat ketjut ja polkimet.

Polkupyörä ei kulje ilman polkijaa. Satula, polkijan istuin, kuvaa mallissa polkijan motivaatiota ja osallisuuden kokemusta. Oppijan on tärkeää kokea, että ilmastomuutos koskettaa häntä ja että hän pystyy siihen vaikuttamaan. Jarrut taas kuvaavat toiminnan esteitä. Ne voivat olla inhimillisiä tai rakenteellisia. Kun esteet tunnistetaan, ne on helpompi ohittaa.

Ilmastomuutoksen herättämät tunteet vaikuttavat oppimiseen. Toivoa ja muita tunteita kuvaa lamppu, joka ohjaa etenemistä. Pelon ja ahdistuksen lietsomisen sijaan ilmastokasvatuksen tulisi herättää toivoa ja myötätuntoa. Tulevaisuuden pohtiminen ja visioiminen on keskeinen ilmastokasvatuksen osa-alue: ohjaustangolla pyörää ohjataan haluttuun suuntaan.⁷⁷

Kuva: Ilmastokasvatuksen polkupyörämalli (lähde: Tolppanen, S., Aarnio-Linnanvuori, E., Cantell, H. & Lehtonen, A. 2017. ”Pirullisen ongelman äärellä – kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen malli.” Kasvatus 48 (5), 456–468.)

Vuonna 2024 päivitettyssä Luokanopen ilmasto-oppaassa on luokanopettajille suunnattua tietoa ilmastokasvatuksesta sekä kasvattajille ja alakoululaisille suunnattua tietoa ilmastomuutoksesta. Lisäksi oppaasta löytyy [opetusmateriaaleja alakoulun ilmastokasvatukseen](#).

Biologian ja maantieteen opettajien liiton Toivoa ja toimintaa -verkkosivustolta löytyy kattavasti [kestävään kehitykseen liittyvää opetusmateriaalia](#) myös alakouluun, erityisesti 5.-6.-luokkalaisten.

⁷⁷ Tolppanen ym. 2017. Pirullisen ongelman äärellä – kokonaisvaltaisen ympäristökasvatuksen malli

9. Oppitunti:

Lapsen oikeudet ja ilmastokriisi

(2 x 45 min)

Tavoitteet

- » Oivaltaa luonnonympäristön hyvinvoinnin merkitys maapallon ja sen asukkaiden kannalta.
- » Ymmärtää ilmastokriisin syitä ja seurauksia.
- » Tiedostaa, miten voi itse omilla valinnoillaan ja aktiivisena kansalaisena vaikuttaa ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.
- » Motivoitua ilmastovastuulliseen toimintaan.

Oppitunti tiivistettynä

Yhdeksännän oppitunnin teema on ilmastokriisin vaikutukset lapsen oikeuksiin. Tunnin alussa eläydytään ilmastomuutoksen vaikutuksiin toiminnallisella harjoituksella. Sen jälkeen käydään läpi keskeisiä ilmastomuutokseen liittyviä käsitteitä tehtävien avulla. Sitten pohditaan yksittäisten ihmisten arkisten tekojen vaikutuksia ilmastoon ja ilmastaan tunteita ja mielipiteitä mielipidevenyttelyn ja meemitehtävän avulla. Lopuksi suunnitellaan konkreettinen vaikuttamisteko.

Oppitunnin rakenne

- » Ilmastopakolaiset tai Ilmastokävely (15 min)
- » Mikä ilmastomuutos? (15 min)
- » Millainen on ilmastonystävä? tai Ilmastohirviö (15 min)
- » Ilmastokriisi ja minä (5 min)
- » Ilmastomeemit (20 min)
- » Vaikutetaan yhdessä! (20 min)

Ilmastopakolaiset

(20 min)

Tavoitteet:

- » Hahmottaa elinolosuhteiden muutosten vaikutusta yhteisöjen elämään.
- » Saada käsitys pakolaisuuden mahdollisista syistä ja vaikutuksista sekä keinoista, joilla haasteita pyritään ratkaisemaan yhdessä ja oikeudenmukaisesti.
- » Kiinnittää huomiota siihen, kuinka merenpinnan nouseminen vaikuttaa matalalla sijaitseviin elinympäristöihin.

Menetelmä: toiminnallinen mielikuvaharjoitus, opetuskeskustelu

Tarvikkeet: kolme isoa vilttiä, riittävästi tilaa vilttien asettelemiseen lattialle

Tehtävän ohjeet:

Muistuta tunnin aluksi turvallisemman tilan periaatteista.

Aseta kolme vilttiä erilleen toisistaan ja jaa oppilaat kolmeen ryhmään, jotka asettuvat ryhmittäin vilteille istumaan. Pyydä oppilaita ensin rentoutumaan. Silmätkin voi laittaa kiinni. Halutessasi voit laittaa taustalle soimaan vaikkapa meren kohinaa. Aloita sitten tarina:

Olipa kerran saarivaltio nimeltä Trio. Se koostui kolmesta pikkuisesta saaresta keskellä suurta merta. Kullakin saarella asui porukka työteliäitä ja onnellisia triolaisia. Jokaisella triolaisella perheellä oli pala maata, jota viljellä. Kalastuskin oli suosittua puuhaa.

Eräänä vuonna vanhimmat triolaiset havaitsivat, että saaret olivat kutistuneet puoleen siitä, mitä ne olivat heidän lapsuudessaan. (Käy taittelemassa viltit puoliksi.)

Alkoi olla hieman ahdasta. Pelloille ei riittänyt enää tarpeeksi maa-alaa, jotta kaikki triolaiset olisivat saaneet kylliksi syödäkseen. Sateetkin olivat lisääntyneet kummasti.

Kului muutama vuosi. Länsi-Trion ja Keski-Trion ympärillä vedenpinta nousi entisestään. (Käy taittelemassa kaksi vilttiä puoliksi.) Itä-Trion saari jäi kokonaan veden peittoon. (Hae yksi viltti pois.) Itätriolaiset hyppäsivät viime hetkellä veneisiin ja lähtivät soutamaan kohti Keski-Trioa. Millaisen vastaanoton he saivat? Mitä paljastui, kun Keski-Triolla asuva pääministeri alkoi selvittää, mistä ihmeestä merenpinnan nousu johtui?

Pyydä oppilaita palaamaan paikoilleen jatkamaan keskustelua. Keskustelua voi johdatella seuraavilla kysymyksillä. Jos se tuntuu mielekkäältä, oppilaat voivat pohtia hetken jokaista kysymystä oman ryhmänsä kesken, jonka jälkeen voit pyytää muutaman yhteenvedon ryhmäkeskusteluista.

- Miltä tuntui, kun merenpinta nousi?
- Miltä tuntui, kun joutui jättämään oman saaren?
- Miltä olisi tuntunut vastaanottaa omalle saarelle uusia asukkaita tilanteessa, jossa omat elinolosuhteet olivat huonot?
- Mitä vaikutuksia merenpinnan nousulla on saarten asukkaiden elämään (ravinnon, puhtaan veden, suojan, elintilan, työn, koulutuksen, kulttuurin jne. näkökulmasta)?
- Miten elämä olisi mahdollisimman hyvää sekä alkuperäisillä saarelaisilla että uusilla tulokkailla (ravinnon, puhtaan veden, suojan, elintilan, työn, koulutuksen, kulttuurin jne. näkökulmasta)?
- Millä keinoilla sellaisia tilanteita voisi ratkaista tai ennaltaehkäistä, joiden seurauksena ihmiset joutuvat jättämään kotinsa ja elinympäristönsä? (esim. teknologiset ja tekniset innovaatiot, rauha, kestävä elämäntapa jne.)

jatkuu... ➔

Muistelkaa Uusi kotini -dokumenttia, jonka katsoitte seitsemännellä tunnilla. Kerro, että koti voi olla vaarassa myös ilmastonmuutoksen takia. Ilmastonmuutos lisää luonnonkatastrofeja ja sään ääri-ilmiöitä kuten tulvia, kuivuutta ja myrskyjä. Se vaikeuttaa ruoan hankintaa ja saattaa tehdä tietyt alueet kokonaan elinkelvottomiksi. Sen vuoksi monet perheet jättämään kotinsa ja lähtemään pakolaiseksi.

Kerro, että ilmastopakolaisuutta ei virallisesti ole olemassa. Virallisesti pakolaisiksi lasketaan vain ne, jotka pakenevat vainoa ja konflikteja. Ilmastokriisi kuitenkin on ajanut kymmeniä miljoonia ihmisiä kodeistaan⁷⁸, ja esimerkiksi vuoteen 2050 mennessä jopa 1,2 miljardia ihmistä voi joutua pakenemaan omasta kodistaan⁷⁹. Järjestöt, valtioiden päättäjät ja myös monet yritykset työskentelevät kuitenkin jatkuvasti sen eteen, että ilmastonmuutosta saataisiin hidastettua ja ihmiset saisivat tukea ilmastokriisiin vaikutuksiin sopeutumiseen.

Vaihtoehtoisesti voitte tehdä seuraavan harjoituksen.

Ilmastokävely

(15 min)

Tavoitteet:

- » Herätellä osallistujia oman kehon ja ympäristötunteiden havainnointiin
- » Rakentaa ryhmään kannustava ja turvallinen ilmapiiri
- » Saada käsitys ilmastopakolaisuudesta

Menetelmä: opetustilassa liikkuminen, eläytyminen, opetuskeskustelu

Tarvikkeet: tila, jossa mahtuu hieman liikkumaan, taustamusiikkia, esimerkiksi [Ascension](#) ([SergePavkinMusic](#))

Tehtävän ohjeet:

Huolehdi, että tilassa mahtuu liikkumaan. Voitte siirtää luokassa tuoleja ja pulpetteja sivuun yhdessä oppilaiden kanssa. Kerro oppilaille, että tunnin aluksi herätellään kehoa ja mieltä ja liikutaan tilassa puhumatta antamiesi ohjeiden mukaan. Tarkoituksena on keskittyä omaan tekemiseen ja siihen, miltä itsestä tuntuu.

Laita taustamusiikki soimaan ja ohjaa oppilaita seuraavasti:

- Kävele vapaasti ja katsele ympärillesi. Mikä kiinnittää ympäristössä huomiosi tänään? Mitä ääniä kuulet? Mitä haistat? Mitä havaitset, kun katsot alas? Mitä näet silmiesi korkeudella? Entä yläpuolellasi? Miltä tänään tuntuu kävellä? Oletko väsynyt vai virkeä?
- Kuvittele sitten, että kävelet jalkakäytävällä, jolle on tulvinut vettä. Miten kävelytapasi muuttuu? Jos haluat, voit liioitella liikkeitäsi. Kuvittele seuraavaksi, että kävelet kovassa myrskytuulella. Miten nyt kävelet? Kuvittele, että sää vaihtuu nyt ennätyshelteeksi ja hiki valuu ihoasi pitkin. Miten kävelytapasi muuttuu? Miltä kehossa tuntuu?
- Kuvittele, että tunnet nyt jotain raskasta, kuten pelkoa tai surua. Miten kävelytapasi muuttuu? Jos haluat, voit taas liioitella liikkeitäsi. Kuvittele seuraavaksi, että tunnet jotain kevyempää, kuten iloa tai toivoa. Miten nyt kävelet?

jatkuu... ➡

⁷⁸ Migration Data Portal

⁷⁹ The Guardianin verkkosivut

- Palauta sitten mieleesi joku asia, josta olet tänään kiitollinen. Onko joku ehkä auttanut sinua? Tai oletko onnistunut jossain? Mikä tai kuka tuottaa sinulle hyvää mieltä kotona tai koulussa ja auttaa jaksamaan? Miten nyt kävelet ja miltä käveleminen tuntuu?
- Palaa lopuksi ajatuksissasi tähän hetkeen. Kävele vapaasti ja uskaltaudu katsomaan luokkakavereita silmiin. Voit myös hymyillä vastaantulijoille.

Laita taustamusiikki pois. Keskustelkaa oppilaiden kanssa, miltä harjoitus tuntui. Huomasivatko he jotain erilaista omassa kävelyssään tai ympärillä?

Keskustelkaa oppilaiden kanssa hetki ilmastopakolaisuudesta. Muistelkaa Uusi kotini -dokumenttia, jonka katsoitte seitsemännellä tunnilla. Kerro, että koti voi olla vaarassa myös ilmastomuutoksen takia. Ilmastomuutos lisää luonnonkatastrofeja ja sään ääri-ilmiöitä kuten tulvia, kuivuutta ja myrskyjä. Se vaikeuttaa ruoan hankintaa ja saattaa tehdä tietyt alueet kokonaan elinkelvottomiksi. Sen vuoksi monet perheet ovat joutuneet jättämään kotinsa ja lähtemään pakolaiseksi.

Kerro, että ilmastopakolaisuutta ei virallisesti ole olemassa. Virallisesti pakolaisiksi lasketaan vain ne, jotka pakenevat vainoa ja konflikteja. Ilmastokriisi kuitenkin ajaa jo nyt ihmisiä kodeistaan, ja esimerkiksi vuoteen 2050 mennessä jopa 1,2 miljardia voi joutua pakenemaan omasta kodistaan. Järjestöt, valtioiden päättäjät ja myös monet yritykset työskentelevät kuitenkin jatkuvasti sen eteen, että ilmastomuutosta saataisiin hidastettua ja ihmiset saisivat tukea ilmastokriisin vaikutuksiin sopeutumiseen.

Mikä ilmastonmuutos?

(15 min)

Tavoitteet:

- » Oppia, mitä käsitteet ilmastonmuutos, kasvihuoneilmiö ja hiilijalanjälki tarkoittavat
- » Ymmärtää, miten ilmastonmuutos näkyy Suomessa
- » Pohtia, miten ilmastonmuutokseen voi vaikuttaa omassa elämässä ja globaalisti

Menetelmä: opetuskeskustelu

Tarvikkeet: diasarja (materiaalipankista), video [ilmastonmuutoksesta Suomessa](#)

Tehtävän ohjeet:

Kerro tai keskustele yhdessä oppilaiden kanssa, mitä tarkoittaa ilmastonmuutos, kasvihuoneilmiö ja hiilijalanjälki. Käytä apuna diasarjaan dioja 2–5.

Pohdi oppilaiden kanssa, millaisia seurauksia ilmastonmuutoksella on (dia 6).

Näytä video siitä, miten ilmastonmuutos näkyy Suomessa.

Käy läpi diat 7–8 ilmastonmuutoksen hillitsemisen keinoista. Lopuksi keskustele oppilaiden kanssa siitä, miten he voivat omilla teoillaan vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Dialla 9 on joitakin vaikuttamiskeinoja listattuna. Pyydä oppilaita miettimään, millaiset vaikuttamisen tavat sopivat lapsille ja mikä vaikuttamiskeino voisi olla tehokkain.

Diasarjan viimeistä diaa (10) tarvitaan seuraavassa tehtävässä.

Millainen on ilmastonystävä?

(15 min)

Tavoitteet:

- » Hahmottaa, miten yksittäisen ihmisen toimet vaikuttavat ilmastomuutoksen hillintään.
- » Motivoitua toimimaan itse ilmastovastuullisesti.

Menetelmä: ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: paperia, kyniä, diasarjan viimeinen dia (materiaalipankista)

Tehtävän ohjeet:

Jaa oppilaat 3–4 hengen ryhmiin. Näytä sitten tehtävän aiheet (diasarjan dia 10). Anna jokaiselle ryhmälle yksi aihe, johon liittyen he laativat ilmastoystävällisen ihmisen profiilin joko piirtäen tai ajatuskartan avulla:

1. ilmastoystävällinen asuja
2. ilmastoystävällinen liikkuja ja matkustaja
3. ilmastoystävällinen ruokailija
4. ilmastoystävällinen pukeutuja ja harrastaja

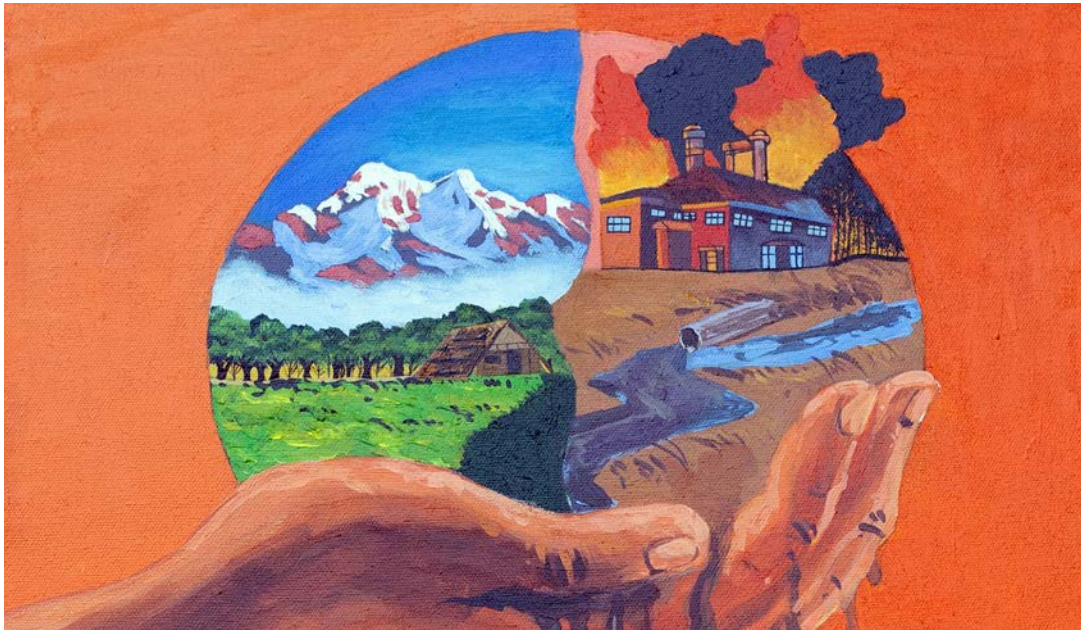
Jos ryhmiä on enemmän kuin neljä, kaksi ryhmää voi saada saman aiheen. On kiinnostavaa vertailla, tuleeko profiileista erilaisia. Jokainen ryhmä piirtää paperille ihmishahmon ja kirjoittaa tai piirtää sen ympärille vastauksia dialla näkyvään kysymykseen. Yksi ryhmä miettii siis, millainen ilmastonystävä on asukkaana, toinen ryhmä pohtii, millainen hän on liikkujana ja matkustajana, kolmas ryhmä miettii, mitä hän syö, ja neljäs ryhmä ideoi, miten hän pukeutuu ja harrastaa. Lopuksi ryhmät esittelevät hahmot koko luokalle.

Kerro oppilaille lopuksi, että arkiset ilmastoteot ovat tärkeä ja yleensä aika helppo keino vähentää oman toiminnan hiilijalanjälkeä.

Tehtävän voi tehdä myös suullisesti keskustellen koko ryhmän kanssa.

Vaihtoehtoisesti voitte tehdä seuraavan sivun tehtävän.

jatkuu... ➡

Ilmastohirviö

(15 min)

Tavoitteet:

- » Ymmärtää ilmastoahdistusta ja lieventää sitä
- » Käsitellä ilmastokriisin herättämiä tunteita ja ajatuksia

Menetelmä: pari- tai ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: paperia, kyniä jne.

Tehtävän ohjeet:

Tehtävänä on piirtää kuva ilmastoahdistuksesta eli ilmastohirviö. Lopuksi esitellään tuotokset muille. Apukysymyksiä, jotka voivat auttaa kuvittelemaan, millainen hirviö voisi olla:

- Minkä värinen hirviö ilmastoahdistus on?
- Millainen sen iho tai nahka on? Onko sillä karvapeite, höyhenet, piikit tai ehkä suomut?
- Millaisin raajoin ilmastohirviö liikkuu?
- Millainen pää ja kasvot ilmastohirviöllä on?
- Millaista ääntä ilmastohirviö pitää?
- Mitä ilmastohirviö syö ravinnokseen?
- Mitä ilmastohirviö tekee, kun se kohtaa ihmisen?
- Miten ilmastohirviön voi kesyttää? Mikä helpottaa ilmastoahdistusta?

(Tehtävän lähteenä on käytetty soveltaen Henna Lainisen ideoimaa [harjoitusta Ilmastonmuutos minussa -sivulta](#).

Ilmastokriisi ja minä

(5 min)

Tavoitteet:

- » Käsitellä ilmastokriisin herättämiä tunteita ja ajatuksia.
- » Harjoitella oman mielipiteen ilmaisua ja perustelemista.

Menetelmä: mielipidejana tai mielipidevenyttely

Tarvikkeet: -

Tehtävän ohjeet:

Käsitelkää seuraavaksi ilmastokriisin herättämiä tunteita mielipidejanan tai mielipidevenyttelyn avulla. Katso mielipidejana-menetelmän ohjeet sivulta [108](#). Mielipidevenyttelyssä jokainen tekee liikkeitä omalta paikaltaan. Ohjeista oppilaita:

Jos olet täysin samaa mieltä, nouse varpaille ja venytä käsiä ylös.

Jos et tiedä tai olet epävarma, laita kädet suoriksi sivuille

Jos olet täysin eri mieltä, mene kyykkyy.

Väitteet:

- Ilmastonmuutos pelottaa minua.
- Minua ärsyttää, että ilmastomuutoksesta puhutaan koko ajan.
- Minua harmittaa, että aikuiset eivät tee enemmän ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.
- Olen toiveikas, että ihmiskunta sopeutuu muuttuneeseen ilmastoon.
- Perheessämme mietitään paljon ilmastokysymyksiä.
- Minä voin omalla toiminnallani vaikuttaa ilmastomuutoksen hidastamiseen.

Korosta lopuksi, että voimme edelleen hillitä ilmastomuutosta. Ilmastonmuutos ei ole luonnonlaki, vaan se johtuu ihmisen toimista, ja siksi me ihmiset voimme tehdä paljon sen hidastamiseksi. Sillä, kuinka paljon ja millä tavoin toimimme, on väliä.

Ilmastomeemit

(20 min)

Tavoitteet:

- » Ymmärtää, että ilmastonmuutos voi aiheuttaa erilaisia tunteita.
- » Oppia medialukutaitoa
- » Ymmärtää meemejä vaikuttamisen keinona

Menetelmä: ryhmätyöskentely, opetuskeskustelu

Tarvikkeet: meemit ja kysymykset (materiaalipankista)

Tehtävän ohjeet:

Käy oppilaiden kanssa läpi, mikä meemi on. Meemeillä halutaan herätellä ihmisiä huomaamaan jokin ilmiö tai epäkohta, ja usein mukana on huumoria. Joskus meemeillä pyritään vaikuttamaan ajatuksiimme tai julkiseen keskusteluun. Meemit herättävät usein ristiriitaisiakin tunteita.

Jaa oppilaat 3–4 hengen ryhmiin, ja anna jokaisella ryhmälle oma meemi. Ryhmässä keskustellaan kolmesta eri kysymyksestä ja valmistaudutaan jakamaan ajatuksia muille.

- Mitä meemissä halutaan sanoa?
- Millaisia tunteita meemi teissä herättää?
- Mihin asiaan meemillä pyritään vaikuttamaan ja millä tavalla?

Jos aikaa jää, voit kannustaa oppilaita tekemään oman ilmastomeemin käyttäen jotakin valmista kuvaa. Muistuta oppilaita, että jos meemin aikoo jakaa eteenpäin kavereille tai sosiaalisessa mediassa, kuvan ja tekstin tulee olla sellaisia, etteivät ne loukkaa ketään ja kuvan käyttämiseen on oltava lupa.

(Tehtävän lähteenä on soveltaen käytetty [Toivoa ja toimintaa -sivuston tehtävää](#).)

Vaikutetaan yhdessä!

(20 min)

Tavoitteet:

- » Harjoitella vaikuttamista käytännössä
- » Rohkaistua toimimaan itse aktiivisena kansalaisena
- » Harjoitella perustelemisen taitoja

Menetelmä: pari- tai ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: paperia, kyniä, halutessa tabletti tai tietokone, halutessa pieniä hahmoja, pehmoleluja, nukkeja tms. sekä pieniä tikkuja (esim. hammastikkuja) tai oksia kyltteihin

Tehtävän ohjeet:

Tunnin lopuksi harjoitellaan vielä konkreettisen ilmastovaikuttamisteon suunnittelua ja toteuttamista. Kerro oppilaille, että tehtävänä on suunnitella ryhmissä jokin teko, jolla pyritään vaikuttamaan ilmastokriisiin pysäyttämiseksi.

Muistelkaa, millaisista vaikuttamiskeinoista on aiemmin tällä tunnilla ollut puhetta. Tuntuisiko jokin niistä itseä kiinnostavalta? Haluaisitko kokeilla jotain uutta, mitä et ole ennen tehnyt?

Jaa oppilaat 2–4 hengen ryhmiin. Pyydä oppilaita hahmottelemaan paperille suunnitelma ilmastovaikuttamisteosta:

- Pohtikaa ensin, mihin asiaan haluatte vaikuttaa? (esim. lisätä ihmisten tietoa ilmastomuutoksesta ja sen vaikutuksista tai vaikuttamismahdollisuuksista; vaikuttaa ihmisten tunteisiin, jotta he ottaisivat ilmastokriisin vakavasti; vaikuttaa päätöksentekoon, jotta koulussa, kunnassa, Suomessa tai globaalisti tehtäisiin ilmastovastuullisia päätöksiä)
- Kenen ajatuksiin tai toimintaan haluatte vaikuttaa? (esim. päätöksentekijät, kaverit, vanhemmat, aikuiset yleensä)
- Millaista vaikuttamiskeinoa käytätte? (esim. kampanja, mielipidekirjoitus, viesti tai tapaaminen päätöksentekijän kanssa, juliste, mielenosoitus, taideteos)
- Keksikää 2–4 tärkeintä viestiä, jotka haluatte kertoa vaikuttamisen kohteelle. Ne voivat olla myös iskulauseita. Miettikää myös, miten perustelette, miksi ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi on tärkeää toimia.

Vaihtoehtoisesti voitte koko luokan kanssa toteuttaa yhdessä esimerkiksi koulun aulassa leluhahmojen tai talvella lumiseen aikaan lumiukkojen ilmastomielenosoituksen koulun pihalla tai sopivassa paikassa koulun lähistöllä. Suunnitelkaa iskulauseet ja askarrelkaa kyltit hahmoille tai lumiukoille.